

SZARVAS ÉS VIDEKE

TARSADALMI ES KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Szerkesztőség:

Jókay-Mór utca 1257. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők.
Kéziratok vissza nem adtnak.
BÉRMENTETLEN LEVELEK EL NEM FOGADTATNAK.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 ft. — Félévre 2 ft.
Negyedévre . . . 1 ft. — Egyes szám . 8 kr.
MEGJELEN HETENKINT EGYSZER VASÁRNAP.

Kiadóhivatal:

Beliczey-utca 11. szám. (saját ház,) hová az előfizetési pénzek intézendők.
Hirdetéseket jutányos áron elfogad.
BÉLYEGDIJ MINDEN HIRDETÉSÉRT 30 KRAJZÁR.

Miként gazdálkodjon a 2 fertályos gazda.

(Felolvasta a szabadelvű körben 1898. febr. 28-án) ifj. Dérczy Péter.

Ma általában a társadalmi kérdések foglalkoztatják a gondolkozó elméket s ezen kérdések azok melyek a legsürgősebben megoldásra várnak.

Régebben a könnyebb megélhetés az igénytelenség mind könnyebbé tették az élet terheit viselni, szegénynek — vagyosnak gyarnt.

A folyton terjedő műveltséggel az igények is nőnek, tehát a munkatermelési költségek is, de a kereseti viszonyok javulása főleg az östertermelés — a gazdaság terén — dacára a fejlődő piacnak a jobb közlekedésnek nem tartatván lépést azzal a külföldi verseny miatt, viszonylag, mind terhesebb és terhesebb lesz a megélhetés.

É.-Amerika, Argentína, Oroszország terményeivel, ugy szólnán előzőnli az európai, tehát a mi piacunkat s nem engedi hogy a gazdaság a régi jövedelmező foglalkozás legyen.

A gabona nemünk ára — mi pedig mérve az alföldön a gazdaság jövedelmezőségének — ugy szólnán ezen három ország termelésétől függ — ha ott jó termés van, a bő kínálatuk le nyomja az árakat. Ok adhatják is olcsón terményeiket, mert mint az Argentínáról kiadott jelentésből olvashattuk egy mért. mázsa buza nekik egész az európai partokra szállítva nem többé mint 596 krajzárba kerül, — mi reánk nézve annyit jelent, hogy Schweiczerre mint központra vonatkoztatva az áralakulást, buza árainkat itt helyben egész 5 frtig képesek leszorítani, mint ezt tényleg pár éve sajnosan tapasztaltuk is.

Hogy ez mit jelent a gazdaság jövedelmezősége szempontjából azt mindnyájan tudjuk!

Hogy önkéntelen kérdését, hogy mi az oka, hogy oly olcsón képesek az Argentiniak s Amerikaiak a gabonát termelni? megvilágosítam elég ha felemlitem, hogy ott a föld tőke értéke igen csekély, ugyszólván ingyen kapni ma is földet. Más részt meg az adó, a közterhek is elenyészően csekélyek. Ezzel szemben ugyan ott van a nagy kézi munka bér — mely néhol még 2 dollár tehát 5 frt napszámra is felmegy s így ez drágítaná, tehát kiegyenlítő az ő és a mi termelési költségeinket. Hogy ne ugy legyen, ezen a gép munka igénybe vételével segít mindenütt a praktikus amerikai — s így sikerül neki azon rész igénybe vételét mi drágítja a termelést, a minimumra redukálni. Hogy miért nem tehetjük mi is ezt, arra már az előbb említettékben megtaláljuk a feleletet. Nálunk a földnek nagy értéke van s minden hold ak meg kell a magáét teremni s le kell róla az utolsó kalászt is szedni, hogy veszteséggel ne gazdálkodjunk, — még ott a gabonát termelő vidékeken a földnek csekély értéke lévén ugyszólván egyre megy vajjon a 10 q. (métermázsa) buzát egy vagy két holdról veszik-e le, s ugy a kézi erőt a tökéletlenebb gép munkával jól helyettesíthetik — mert a kevésbé tökéletes gép munka folytán különösen a dőlt részekenél elmaradó kalászokatszámba se kell venniök.

Később, ha ezen főleg arató gépek tökéle-

tesedni fognak, lehet hogy mi is hasznunkra fordíthatjuk őket — sőt talán a terjedő socializmus még előbb mint gondoljuk nem kényszerít használatokra.

Nem hagyhatom szó nélkül azt sem hogy Amerika éghajlata is a miénkél a gabona termelésre és a gépek használatára, sok tekintetben kedvezőbb.

Amerikába a fő gabona termelő helyeken csak is a növények fejlődési idő szakában járnak esőzések midőn ott beáll az aratás ideje, attól kezdve egész őz, a vészi idő, ugyszólván egy szem eső sem esik le — tehát ott nincs kiteve a már érett kalászos termény a nálunk szokásos nyári záporoknak, s így nyugodtan véggezheti az amerikai gazda, az aratást — s ha esetleg jobban el is nyulna a munka, s minthogy folytonos szárazság van sem a szem a megfakulásnak sem pedig az esetleges dőlt gabona a fű átnövésnek nincs kiteve — s hogy ez mit jelent azt mindnyájan tudjuk és élénk emlékezetünkben van a mult évről is ennek káros volta.

Sőt annyira ment az amerikai leleményesség a gépek használatában, hogy a lábán teljesen kiszáradt gabonákat oly géppel aratja le, mely egyszersmint mindjárt csépele is. Így az ottani viszonyok közt értéktelen szalmát szétszortan vissza adja a földnek és az értékes szemet pedig a gép mellett haladó kocsikban gyűjtven össze.

Ha felemlitem, hogy ilyen száraz éghajlat alatt — természetesen a hordás is felesleges — ugy nagyon könnyen beláthatjuk hogy az amerikaiakkal megküzdünk nem oly könnyű dolog. S elmondhatjuk, hogy a mi szempontunkból tekintve, nagy hibát követett el Kolombus midőn Amerikát fölfedezte. S bizony nálunk bajosan van akkor „socialis“ kérdés. Amerika a mi gazdáink s közvetve munkásaink sanyargatója.

Mint elől említettem a mai generációra társadalmi kérdések megoldásai várnak.

Ezek közül legelől fenyegetően a munkás-kérdés üti fel fejt. — A munkás ma ugyanazon dologért a mit eddig is végezett sokkal nagyobb bért kíván az egész vonalon mint ez előtt — hogy jogos vagy jogtalan-e ezen követelése azt hagyjuk most, — de hogy a gazda a mai viszonyok közt tartósan ezt megadni képtelen azt biztosan tudom — Az ipari és kereskedelmi munkás — ha a munka bér emelést kíván — megkaphatja bizonyos határok között, — a gyárosok kereskedők felemelik portékájukat árárt és ezzel megtérült a tul kiadásuk — vagy becsukják a boltot s azzal vége. De mi ezt nem tehetjük, terményeinknek nem mi — tehát nem mi, de a viszonyok szabják meg az árat — sem le nem csukhatjuk boltunkat s így munka bér tulkövetéseiket sehogysém kaphatjuk vissza.

Tehát ilyen egyszerű módon mi nem oldhatjuk meg a munkás kérdést.

A mai gabona termelő rendszer mellett a következő megoldása lehet a kérdésnek: *munka felesleg* létesítése az aratás idejére — aratógépek használatára folytán — ez azonban erőszakhoz vezetne, így csak utolsó esetben használható. — A másik a mely ugy a munkásra mint a munkaadóra előnyös és ez az *állandó kocsat* biztosítása a munkásnak nyáron ugy mint télen. Ez által télen tetlen munka erejét is kibasz-

nálva több keresethez jutna talán megszűnnék elégedetlenkedni.

A téli munka biztosítása elérhető gazdasági iparágak felkarolása által.

Ennek létesítése a mi viszonyaink közt csakis állami támogatás mellett lehetséges — vagy a mit a munkások saját körükben is keresztül vihetnének az ugynevezett házi ipar üzése által mint kocsárfonás, szalmakalap, szakajtó kenyér kosár stb. fonás, — szövés-czirokseprő, sikárló kefe stbi efféle készítése. Ezek megkedveltetésére ujabbán meg is tettek az állam részéről a kezdő lépések — de amint tapasztalásból tudjuk nem nagy, eredménnyel. A mi népünk idegenkedik ezektől, s aszsonyos foglalkozásnak tartja s jobban szeret télen fonókába járni s így ütni agyon az idejét, hogy sem komolyabban foglalkozna — jeléül annak, hogy nincs okuk, vagy legalább oly mérvben nincs okuk a panaszra mint, a hogy ők azt hangoztatják.

A harmadik megoldási mód, mely lassanként fog önként bekövetkezni s mi nem érjük meg, sőt talán a következő ember öltő sem, s ez a *helyesebb birtok megosztás*, mely az apróbb gazdaságokat hozza létre. Nem akarom én ezzel a földosztó politikuskok malmára hajtani a vizet — csak a műveltebb külföld után itélek — mert hisz meg vagyok győződve, hogy a föld elosztás is csak ugy biztosítaná az általok hangoztatott egyenlőséget ha minden évben ujra osztozkodnánk. sőt ugy is az év vége felé a kocsárosok lennének a főrangok, s akkor is csak örök igazság volna Franklin a villámhárító feltalálójának azon mondása hogy: „A ki nektek azt mondja, hogy más uton is megagdagodhattok mint szorgalom és takarékság utján — ne hallgassatok reá az méregkeverő.“ Ezen említett rendszer mellett is maradnának azért nagy darab föld tulajdonok mint Anglia példája is igazolja, de apró bérleményekre oszolva a munkásnak és tulajdonosnak is jobb helyzetet teremtenének. A tulajdonosnak állandó nagy bérjövendelmet biztosítana a munkást pedig munkaerejének a legjobb kihasználására kényszerítené. Az ön érdek volna minden munkájának a rugó, és így leggyümölcsözőbb tevékenysége. S ekkor nem a munkaadótól hanem a viszonyoktól fog függ a munkájának a bére előtte is, s az esetleges eset. Ugyebb eredmény felett mit elérnie sikerül kevésbé fog elégedetlenkedni, mint jelenl. a keres. silánysága miatt.

Ajánlanak nagyon még egy módját a munkás kérdésnek s az az, hogy más gazdasági rendszerre kellene áttérnünk. Fel kellene hagyni a gabonát termelő rendszerrel s a kerti, ipari és takarmány növények termelését kellene felkarolni.

Azt hiszem — sőt tudom — hogy ezen gyógyszer a mi mai viszonyaink közt s száraz éghajlatunk alatt nem válik be, az orvost vagyis a munkaadót tenné csak betegébbé.

Ma még az összes termelési tényezők a gabonatermelésre utalnak és szorítanak bennünket. Előbb a viszonyoknak kell megváltozni, — majd utána meg a termelés is. Megfordítva nem jóra vezet s mindig a gazda bukásával végződik. Ahhoz hasonlítható mint mikor valaki építkezik s előbb a tetőt csinálja s legutoljára az alapzatot. Fordítva vagy legalább is egy idejűleg kell az egész munkának haladni hogy össze ne omoljék az épülete.

Egy ilyen általános képet festve a mai gazdasági helyzetünkről, egyszersmint néhány vonással kidomborítani igyekeztem azon gazdaság képét mely ezen egy cseppet sem rózsás keretbe bele illik s a legbiztosabban megállhat. — *Ez a kétfertályos gazdaság.*

A két fertályos gazda az ki feltéve, hogy a családja sem idegenkedik a dologtól, külső, tehát idegen kézi munka erőre a legtrikább esetben szorul — viszont ő az kinek tere van az egész fokozot munka erejét gyümölcsözőleg hová fektetni.

Vagyis sem ő másra, sem ő reá más munka erő dolgában nem szorul.

Erről, ezen szocialista világban boldog emberrel, jobban mondvá gazdaságáról akarok egyet mást elmondani, Elmondani mind azt mit én ezen gazdaságra nézve helyesnek s jövedelmezőnek gondolok.

Előre jelezhetem, hogy nem török én pálcát gazdáink felett, — sőt, azt sem mondom, hogy rosszul gazdálkodnak mint a viszonyokkal csak felületesen ismerős s jobbadán a külföld után induló ugynevezett könyves gazdák mondani szokták.

Elismerem hogy gazdáink általában jól gazdálkodnak, s olyan eredményekkel dicsekedhetnek melyeknek végeredménye a vagyonosodás. De egyszemű, kötelelességtíkszerűen reámutatok azon hibákra, melyeket ha kiküszöbölhetnének gazdaságaikból — *nagyobb és állandóbb volna bevételük.*

Hogy ezt tehessem futólag végig kell mennünk, a gazda tevékenységének a mezéjén — s így feltüntetni a hibákat, s végül megadni az utmutatást ezek kikerülésére.

Minden jó gazda feladta állandó nagy jövedelem biztosítására törekedni. — Tehát két feladata van nagy jövedelmet elérni és ezt állandóvá is tenni. Nézzük hogyan felelhet meg jól ezen kettős feladatnak.

Minden gazdaság jövedelme három termelési ágából eredhet: növénytermelésből, állattenyésztésből, és végre a gazdasági mellék iparágakból, ez utóbbtól azonban most tekintünk el. A gazdának feladata tehát ezen termelési ágakból. A legjövedelmezőbbet kiválasztani és ennek megfelelően szervezni gazdaságát.

Nálunk a mezőgazdaság jó jövedelmi forrását a növénytermelés és pedig a gabonatermelése adja; most, és még hosszú ideig ezután.

Arra kell tehát törekednünk, hogy buzát és pedig mentül többet tudjunk előállítani, de csak néhány éven át, hanem előreláthatóan hosszú időn keresztül egyformán.

A mi gazdáink s így a két fertályos gazdák is törekszenek is sok buzát termelni, — de hogy állandóan is sok teremhessék erről már kevésbbé gondoskodnak.

Mindnyájan tudjuk hogy a gazda jövedelme a gazdaságának szervezésétől függ — állandóságát azonban a jó talajműveléssel és trágyázással biztosítjuk.

Nálunk ez utóbbiaknál kell a hibát keresnünk. A talaj művelésről már más alkalommal megemlékeztem, az ma már örvendetesen javulóban van, de a trágyázás még sok kívánni valót hagy fenn, erre kívánom figyelmüket fordítani.

Trágyázni s jól trágyázni, csakis állat tartás mellett lehet — állatot meg takarmány termelés nélkül — legalább haszonnal tenyészteni nem lehet.

Látjuk tehát a láncolatot melyet egy hiba kiküszöbölése maga után von.

Van ugyan alapja, s így menthető is bizonyos esetekben, midőn a nagyobb jövedelem állandó várásától eltekinthetünk. — így például ha nagy kötelezettségeink vannak s ennek eleget óhajtván tenni jobban igénybe vesszük talajunkat, anélkül, hogy kellőleg trágyázni bírnánk. Ekkor a gazda mintegy a talajától vesz kölcsön hogy az uzsorásabb felet — a hitelezőjét — ki elégítse vele, — de ne feledje, hogy azért csak adós marad — adósa talajának — melyet mihelyt körülményei engedik szintén visszafizetni tartozik — trágyázással. —

Ilyen körülmények közt voltak a múlt években gazdáink legnagyobb része a föld vásárlások folytán — most azonban minthogy ennek terhéértől ugyszólván felszabadultak — köteleességek talajokat is kielégíteni — s okszerűbb vető forgó által több takarmányt természetien jobb

és szebb állatokat nevelni, szóval bővebben trágyázni.

Nézzük tehát mit értek én bővebb trágyázás alatt s mennyi is az a kívánt trágya mennyiség?

A növények a levegőből és a földből vesznek azon anyagokat melyekből felépítik szerveiket — vagyis innét táplálkoznak. A levegő kiapadhatatlan tárházat képez a mely a jó és rossz gazda növényeinek egyenlően rendelkezésére áll — ettől tehát eltekinthetünk, s csupán a második tápanyag forrására a talajra, mely egyedül irányadó a termelésnél fordítsuk figyelmünket.

Hogy melyek azon anyagok melyeket a növények növekedésükre felhasználnak, s melyek azok, melyeket levegőből s melyeket a talajból vesznek fel — azt a tudósok pontosan meghatározták s azt ma már minden könyvet forgató gazda tudhatja.

Igy természetesen látszik, hogy mindazon anyagokat melyeket a talajból vesz fel a növény pótolnunk kell, hogy ne csökkenjen talajunk termő ereje. Holott nem egészen így van — mert a talajban magában folyton képződnek, táp anyagok melyek a növényeknek a tápul szolgálnak. Azt hogy itt évről évre mennyi képződik ma még semmi féle tudományos uton meghatározni nem sikerült. Azt azonban biztosan tudják, hogy ugy a meglevő mint a képződő tápanyag a szegény talajban szűkebben, a gazdag talajban bővebben van meg.

Hogy azonban mégis bizonyos támpontot kapjunk a visszapótlandó anyagokra nézve segítségül vesszük a gyakorlatot, — ez ugyan tudományos czélokra nem, de de ami céljainkra teljesen megfelelő.

Tudjuk, hogy a jó talaj kevesebb a rossz több trágyát kíván. Vannak talajok pl. felföldön melyeket ha 2—3 évben nem trágyáznak ugyszólván mit se terem. Viszont vannak nagyon kivételesen olyanok pl. áradmányi talajok melyeket meg soha sem kell trágyázni.

A mi talajunk e kettő közt áll s azt mondhatjuk, hogy akkor tartják fenn talajunk termő képességét ha minden 4—5 évben egyszer rendszeren — jó trágyával megtrágyázzuk.

Minthogy pedig rendszer trágyázás alatt kis holdanként 12—15 kocsi az az 120—150 q. trágyát értünk tehát kiszámíthatjuk, hogy a mi talajunknak kis holdanként évi trágyaszükséglete 25—30 q. megfelelő okszerű vetés forgó használata mellett.

Az tehát a jó gazda, aki ugy gazdálkodik hogy annyiszor 25 q. trágyát állít elő a bány hold földje van. A kétfertályos gazdának tehát az évi trágyaszükséglete 25 ször 28=700 q. azaz 65—70 kocsi lehet.

Mint fentebb említém jól trágyázni csakis állattartás mellett lehet s ezt meg haszonnal tenyészteni takarmány termelés nélkül nem lehet. Így nézzük a közvetlen kapcsolatot a trágyázás illetve a takarmány termelés közt.

Rendszerint almozást feltételezve — annál több trágyánk lesz mentől több takarmányt etetünk fel, ha tehát sok takarmányt termelünk sokat is etethetünk.

Nekünk azonban a mi viszonyaink közt csak bizonyos mennyiségű trágyára, tehát bizonyos mennyiségű takarmányra lesz csak szükségünk mert így jövedelmez legtöbbet gazdaságunk.

Ha a fentebbi felett kissé gondolkozunk, ugy lehetetlen észre nem vennünk itt azon természetes következményt, hogy szegényebb talajon minthogy ott — 1 hold földön kevesebb takarmány terem, tehát nagyobb területet kell felhasználnunk ugyan annyi takarmány előállítására mint jobban, s így ha egyenlőmennyiségű trágyát akarunk elő állítani a szegény és a jó földön, ugy a rossz földön nagy földterületen kell takarmányt termelnünk ennek folytán kevesebb terület marad eladható, ugynevezett piaci növények termelésére.

Ezen arány annál kedvezőtlenebb mentől szegényebb a talaj. Ez is egy lényeges oka a jó és szegény talaj ár különbségének.

Minálunk a középminőségű talajt tekintve azt mondhatjuk, hogy akkor megfelelő a takarmánytermelés és ennek kapcsan elegendő lesz a trágya ha a terület mintegy 1/4 ed része használtaik fel erre. Egy 2 fertályos gazdának te-

hát mint egy 7 holdat kellene takarmány nyeresésre fordítani.

Az előbb említettem az okszerű vetés forgót, — nézzük mi az a okszerű vetés forgó.

Tudjuk mindnyájan, hogy tengeri után jobban terem a buza mint teszem azt árpa után repeze után jobban mint tengeri után, vagy fekete ugar után még jobban mint repeze után — rendszer időjárását feltételezve.

Általában szabályul kell tekinteni, hogy a változatos termelés mellett adnak a növények — legnagyobb terméseket. Vagyis, hogy a kalászos, kapás vagy valamely takarmány növénykövessé és előzze meg.

A termelendő növények azon sorrendje, mely az előbb említetteket, figyelembe veszi s a mely mellett a legnagyobb terméseket nyújtják azokat nevezzük helyes okszerű vetés forgónak.

Hogy a jó vető forgónak illetve a változatos termelésnek minő fontossága van, azt két tudós Lawes és Gilbert kísérletei fényesen beigazolták. Ok ugyanis egyenmő talajon két tablát hasítottak ki egymás mellett egyiken folyton buzát termeltek, a másikon pedig felváltva buzát kapás növényvel.

S már 16 év után az tapasztalták, hogy az a tábla a melyen folyton buzát termeltek, nem termett többet együttvéve a 16 termésre mint az melyen váltakozva termelték a buzát a.8 ra, — így 8 kapás növény termése tisztán a változatos termelés eredménye és haszna volt.

Vannak egyes kivételes esetek melyekben a szigoruan okszerű forgótól üzleti szempontból eltekinthetünk természetesen ez csakis természet-től megáldott gazdag talajon lehetséges.

Ha már most végig gondolkozunk az elmondottakon ugy tisztán ki domborodva áll előttünk a képe annak, hogy hogyan képezem én a legjövedelmezőbbnek a jelenlegi viszonyaink közt gazdaságainkat amellet, hogy állandó is legyen ezen jövedelmünk.

Ha tehát egy gazdaságot tekintünk, ugy az elmondottakból, következik hogy ennek mint egy 1/4 ed része takarmány termelésre fordítandó s minthogy nálunk a fő jövedelmi forrást a gabonatermelés adja, tehát erre fektetendő a fő suly a piaci növények közül, ugy de ez csak így ad elegendő terméseket ha kapás növényt is vesszünk a termelendő növényünk közé vagyis változatos termelés mellett. — Tehát a gabonatermelésre főszlyt fektetve mintegy felén gabona 1/4-én kapás tengeri volna termelendő. — Természetes hogy a gabonából a buzára mint legértékesebbre jusson a legnagyobb terület. — Ha pedig a takarmány növényeink közül a legjobb bat akarjuk kiválasztani, ugy az csakis a luczerna lehet, csekélyebb mennyiségben a csalamádé, rozs és répa is felkarolható.

Egy két fertályos gazdaság beosztása tehát következő volna:

1 hold tanya udvar és kert levonása után maradna még 27 hold termő terület s ebből:

1/2 hold takarmány répa

1 „ zöld rozs, utánna csalamádé 1/2 trágyában.

1 1/2 hold árpa

ez volna a tanya körül elhelyezendő takarmány forgó. — A felmaradó 24 holdból pedig:

6 hold luczernás forgón kívül

12 „ buza

6 „ tengeri trágyázva.

Vagyis a kép természetben ilyen formán nézne ki:

Tanya	répa	rozs csalamádé	Árpa
Luczerna	Buza	Buza	Tengeri X X

Ilyen forgó mellett ugyan buza kétszer kerül egymás után ugyanazon egy táblába, de tekintve, hogy minden harmadik évben trágyázunk nem tartom nagy hibának. — S még csekélyebbé törpül hibának, ha a tarlót mindjárt az aratás után felszántjuk azon a táblán, melybe másodsor is buza jön. Hisz marad még 6 másik holdon tarló legelő, állataink számára.

A kis takarmányos forgónak, melyet itt fel-

vettem, meg van azon nagy előnye, hogy a tanya körül elhelyezve a nagy súlyú s tömegű takarmányt, nem kell messziről beszállítani — más meg s hogy az árpának a répa kitűnő előveteménye, mely itt azt követi s a zöld rozstól korán levágva, nem úgy mint általában nálunk szokás, utána csalamádé termelhető.

Hogy kiszámíthatassuk, hogy mennyi eladható s mennyi feltakarmányozható termésünk lesz s úgy megtudjuk mennyi állatot tarthatunk és az által elő tudjuk-e a szükséges trágyát állítani, állítsuk fel a termés előirányzatát vagyis a várható termést mutassuk ki métermázsákban:

	takarmány			
	szem, répa,	széna,	szalma,	alj, tüzelő
1/2 h. répa terem	100	—	—	—
1 h. rozs	—	20	—	—
1 h. csalamádé	—	30	—	—
1 1/2 h. árpa	10	—	15	—
6 h. tengeri	42	—	42	63
12 h. buza	84	—	22	146
6 h. luczerna	—	—	132	—
Végül 4 kocsi tök	—	24	—	(teng. közt)

Összesen: 136 124 181 79 209

Nézzük, hogy mit tudhatunk meg ezen előirányzatból. — Ha a fentebb mondottakat figyelembe vesszük, úgy látjuk hogy amennyiben 182 q. széna, 79 q. takarmány szalma és a répa és tök csak száraz anyagát számítva mintegy 15 q. s a vető mag levonása után mintegy 48 q. árpa és tengeri szem összesen 324 q. terméstünk van, melyet feltakarmányozhatunk.

Tudva azt, hogy a feltakarmányozott mennyiség kétszeresé adja a nyerhető trágyát s úgy látjuk, hogy mintegy 650 q. trágyának lesz évenként, ami tekintve hogy a 6 hold luczernás, mely nem igényel annyi trágyát mint a rendszer forgó alatt levő 21 hold, tehát teljesen elegendő is lesz. — Ebből circa 60 kocsit a tengeri földre, 5 kocsit és a fűtés után származó pecsenyét pedig a takarmányos forgóra használunk fel.

Most arra a kérdésre, hogy mennyi állatot tarthatunk a 324 q. takarmányra, keressük meg a feleletet.

Rendes jó takarmányozás mellett egy 450 kgr. súlyú állatnak évenként 45 q. takarmány kell. Ha tehát 45-el 324-et elosztjuk, úgy eredményül 7-et kapunk, vagyis annyi felnőtt jószágot tarthatunk ezen takarmányon el.

Most elő áll a kérdés hogy minő állatok legyenek ezek? lovak, marhák vagy sertések, erre nézve az irányadó mindig az illető gazdaság helyzete, a körülmények.

Említettem, hogy a gazdaságnak két főjöveldelmi forrása van, egyik a növény termelés, másik az állat tenyésztés. — Valamint a növény termelésnél nagy körültekintéssel kell eljárunk, hogy a legjöveldelmezőbbet válasszuk ki, a sok közül termelésünk számára, úgy az állat tenyésztésünk megválasztásánál is éppen úgy, sőt még óvatosabban kell eljárunk.

Az állattartás mindig jöveldelmező, ha nem hozza meg a kellő jöveldelmet az leginkább a helytelenül megválasztott állattartásban keresendő.

A mi viszonyaink között — a két fertályos gazdát tartva szem előtt, az állat tartásnál a fő súly a lótenyésztésre fordítandó. — mert az anyakanczák igen kitűnő igás állatot, a csikók pedig igen jó pénzforrást szolgáltatnak. — Hisz a jó katonai ló kereslete évről-évre élénkül, — mindnyáján tudjuk.

De a ló tartásra utalják más egyéb körülményei is a kis gazdát — mert azt a lovat nemcsak mint iga vonó állatot használhatja, hanem a szükséges közlekedését a legbiztosabb és legkényelmesebben ezzel tarthatja fenn.

A sikeres lótenyésztésnek legfőbb kellékei közé az ápolási körülmény gondosság tartozik — de minthogy a kis gazda maga bánik a lovával, tehát ő ennek legjobban meg is felelhet. — Végül ha hozzá vesszük hogy az állam is mindent elkövet hogy a lótenyésztést s éppen a kisebb gazdák tenyésztését emelje, előmozdítsa, így módot nyújt arra, hogy ló anyagát könnyű szerével nemesítse, — mit másként csak fáradságos és költséges uton lehetne, elcsiget mondtam arra nézve, hogy belássuk azt, miszerint csakis a lótenyésztés lehet az állat tenyésztés közül az, mely a kis gazdának legjobban megfelel.

Amennyiben azonban anyert takarmányaink közt van olyan is, amelyet lovakkal nem célszerű értékesíteni, másrészt meg a tej igen jó tápszer melyet egy család alig nélkülözhet — tehát legalább 1 tehenet is igen célszerű lesz tartani és ehhez egy növendék állatot.

Hátra volna még a kiscgazda a legnélkülözhetlenebb állatja a sertés — ezt már azt hiszem éppen nem kell bővebben indokolni, hogy milyen hasznos, milyen szükséges. Hát még ha a disznótorra gondolunk, akkor egészen nélkülözhetlen állatnak tartjuk a sertést.

Ha már most összegezzük az egészét úgy egy két fertályos gazdának jószágállománya szerintem a következő állatokból állana:

- 2. Igás kancza 3 szám.
- 1. Tehén
- 4. Különböző koru csikó = 3 1/2 szám
- 1. Növendék marha

Összesen: 6 1/2 szám.

Jószágból, melyeknek a fenti szerint kell a lovakra és a csikókra a gyenge tengerit és még 20 q. szemes tengerit abrakul számítva, ezzel együtt 292 q. takarmány. Fent maradt tehát még mintegy 30 q. Szemes takarmány, melyből 1 kocza évi tartására 5 q., egy hizóra 5 1/2 q. és egy malaczra éves koráig 2 1/3 q. számítva kitarthat a gazda:

- 1 koczat, ennek kell 5 q. szem
- 4 malaczot " " 10 q. "
- 3 hizót " " 87 q. "

8 sertés Összesen: 32 q. szemmel.

Felületesen átgondolva, azt lihetnénk, hogy most már minden takarmány szem úgy ki van számítva, hogy a gazdaasszonyok pénzforrásának a baromfiaknak talán nem is jut mit adni, úgy de ha figyelembe vesszük, hogy a háztartás körül korpá, kenyérbél, s más egyéb hulladék évenként mintegy 3 q.-t tesz ki mellyel a sertésekre számított szemes eleséget pótolhatjuk úgy még a számadás szerint is jut a baromfiak számára elegendő — mit még a buza aljjal is megpótolhatunk.

Mindaddig a szükséges alomról nem emlékeztem meg. Ha a sertésekkel együtt 7 1/2 szám jószágot feltételezünk s minden jószág számára évenként 12 q. t számítva úgy 90 q. szalma szükséges alomra — tehát ez van bőven mert a termés előirányzatba 209 mázsa van kitüntetve, így felesleg mintegy 119 m.m. Azonban a fűtésre kenyérsütésre is gondolnunk kell, s ha felvesszük, hogy egy kemenczét fűtő család évenként mintegy 250-szer fűti azt be ha szükölködnt nem akar s rendeseu szellőztet, s egyre másra 20 kgr. szalmát használ fel egyszeri fűtésre, így egy év alatt 50 m.m. szalmát fűtől el, így a tényleges felesleges szalma mennyiség mintegy 69 q. mit összegyűjtve részint a szük időkre eltenni — részint vele szénát pótolni vagy másként pihenő idő alkalmával — célszerűen felhasználni — több tér kínálkozik. —

Most, midőn mondókám vége felé jutottam nem fejeztem be anélkül, hogy egy kis számadással az ilyen gazdaság évi bevételét szemük elé ne állítsam.

A fenti előirányzat szerint várható termés buzából 84 q. ebből 12 holdba vető mag 10 m. mázsa kenyérnek, 12 q. eladható 62 q. á 8 frt 495 frt, árpa és tengeri mind feltakarmányoztatik 1 drb. hizott sertés eladásából (másik kettő élelmül felhasználatik) 160 kgr. á 35 kr 56 frt, 1 drb éves borjú 20 frt, 1 drb 4 éves csikó 280 frt

Összes bevétel 862 frt

ami ugyancsak csinos bevétel mert holdanként majdnem 31 frtnak felel meg s azon felül a háztartáshoz szükséges élelmi, zsiradék szintén meg van. Ez hogy tényleg elérhető sőt szerencsés körülmények közt jobb is elég ha felemlitem, hogy még néhány forintot lehet abból is bevenni, hogy évenként két kancza után csak az egyik csikót a jobbat neveljük fel, a másikat eladjuk, a sertés szaporodásból is több pénz lehet csinálni a felesleges malaczok eladása folytán, s azon felül a baromfi is hoz valamit sőt lehet hogy a 4 éves csikót is drágábban 300—320 forintért is eladjuk.

Természetesen ez nem tisztán bevétel nem nem tiszta jöveldem, hisz ebből lejön még munkabérré is valami, adóra szerszámjavításra kopásra esetleg biztosítási díjakra sok effélékre — azon-

ban annyi kétségtelenül belátható, hogy így gazdálkodva könnyebben megállja helyét a gazda mint a szokásos gazdasági rendszer mellett.

Ha így gazdálkodnának gazdáink nem halmozódnaék úgy fel szalmája mint jelenleg felgyülik. Pedig a ki szalmáját összegyűlni engedi nem aljazza fel, kétszeresen veszti — veszti azon helynek a termését amelyet el foglal, s veszti azon terméstöbbletet, melyet ha trágyára alakította volna — elérhető volna általa. Az ilyen gazda az olyan pénztulajdonoshoz hasonlítható ki pénzét a helyett, hogy gyümölcsözöleg helyezve el teszem azt a takaréka — a láda fiába tartogatja — ezt belátja mindenki hogy nem okos dolog — egy cseppet sem okosabb amaz sem.

Befejezésül még csak annyit jegyzek meg hogy főleg kinek nagyobb családja van, a kender termelést házi czélokra, zöldség termelést gyümölcs termelést is felkarolja s így minden szabad idejét hasznosra fordítja — nagyobb lesz jöveldeme, nagyobb becsülete, mert elmondhatjuk Ronsseauval: gazdag vagy szegény, erős vagy gyenge: minden hanyag ember sem mire való.

HIREK.

— **Szolgabiró választás** február 28-án megtartott megyei közgyűlésen lett választás után az üresedésben volt szarvasi szolgabirói állás betöltve. Évek óta nem volt oly élénk érdeklődés a választás iránt mint ezuttal, s a pályázók közül 16 szótöbbséggel ifj. Salacz Ferencz lett szarvasi szolgabiróvá megválasztva. Este a szarvasi pályaudvarra nagy kiűdöttég — köztük igen számos hölgy — ment ki fogadni, s az üdvözlő szónoklat elhangzása után Konstantinovic Szidike óriási virág csokorral lepte meg, rokonszenves új szolgabiránkat.

— **A szabadság harc feliszázados** jubileumát Szarvason is nagy ünnepélyességgel készülnek megtartani, s mint értesülünk az eddigi megállapodások a következők: Márczius 15-én reggel 1/2 9 órakor az „Árpád“ vendéglő dísztermében nyilvános képviselőtestületi közgyűlés lesz, melynek végeztével az előjáróság s a képviselő testület tagjai szétoszolva az összes templomokban tartandó emlék Istei tisztelletekre mennek. Délután 2 órakor a főgymnasium dísztermében lesz az egyes testületek és egyletek találkozási helye, honnan a tanári kar és tanuló ifjúsággal együtt zene szó mellett az Árpád vendéglő dísztermébe vonulnak fel, hol a tanuló ifjúság a szokásos felolvasásaikkal — s ez alkalommal lesznek elszaválva és felolvasva a pályadíjat nyert költemények és elbeszélések — ünnepli meg a szabadságharc feliszázados jubileumát. — Este az összes egyletek és körök külön-külön társas vacsorát rendeznek saját helyiségeikben. A végleges programot most állapítják meg, mely programot jövő számban közölni fogjuk.

— **Öcsödön**, — mint levelezőnk írja — az idén az eddiginél nagyobb mérvben készülnek márczius 15-dikének feliszázados megünneplésére, az összes körök és egyesületekben, ének, szavallatok s felolvasásokkal egybekötött családias jellegű — a mennyiben nők is részt fognak venni — társas vacsorákat rendeznek.

— **Közönség tudtára!** czimű, Beregszászi Lajos mezővárosi lakos által aláírt, s nagyon is szociális izű és hangu falragaszok voltak ma egyhete a piacztér házain kiragasztva. E falragaszokon a „mezővárosi mezői munkások megállapodása az aratási és cséplési szerződés megkötésére nézve“ 11 pontban van összefoglalva, e pontok közül 10 tisztán csak az aratás és cséplési szerződésnek mily hányad melletti megkötését tartalmazza. A 11 pont szóról szóra így hangzik „Kukoriczát kapálni csak feléből, de robót nélkül, de a gazda a feles részét köteles hazaszállítani, harmados kapálást nem ösmerünk“ — Sok olvasója akadt e falragaszoknak, s a munkás nép között egész délután — vagy tán még most is — élénk vita tárgyát képezte a fentebb említett „tudtulatadás“. (A netán érdeklődők, a szóban lévő falragasz, szerkesztőségünkben eredetben s egész terjedelmében olvashatják.)

— **Lemondás.** Salacz Aladár, a szarvasi kirjársbiróság közkedvelt aljegyzője állásáról lemondott

— **Kossuth-bankók a koporsóban.** Szeghalmon érdekes ember halt meg a napokban. Miski Károly híres magyar szabó volt ez. Pompásan értette a mesterségét, de meg is fizette. Egy nadrágot

100—150, egy dolmányt 5—600 forinton alul nem készítette, és pedig Kossuth-bankóban. Haláláig hitte, hogy Kossuth bankóit még értékesítheti. Vakon hitte, hogy lesz még Kossuth-világ, a melynek ő leggazdagabb szabója lesz a Sárreuten. Nem hagyta itt 100,000 frt vagyonát, hanem feje alatt elvitte a másvilágra, hozzártartozói ugyanis a hosszú évek alatt összekeresett Kossuth-bankóit egyes meghagyására párnájába rakták.

— **A községi elöljáróság közöli**, hogy ez 1898 évi tőkekamatadó kivétési listástrom folyó évi márczius hó 7-től márczius hó 14-éig terjedő 8 napon át az adóügyi jegyzői irodában közszemlére van kitéve. Az esetleges felebbesések ugyanott adhatók be.

— **Jelmez estély.** Boros és Poliyka, az Árpád szálloda bérlői e hó 9-én fényes jelmez estélyt rendeznek. A rendezőség mindent el fog követni, hogy az estély minél kedélyesebb és fényesebb legyen.

— **Képviselőtestületi közgyűlés.** A f. hó 2-án délután rendkívüli képviselőtestületi közgyűlés tartatott, melyen az 1898 évi II. t. cz. 3 § a értelmében a munkás ügyek körül teljesítendő ügyekkel Salacz József községi jegyző jelölteret ki, helyettesül pedig Marcsák György okleveles jegyző hozatott javaslatba a földmívelésügyi miniszter általi kinevezésre. Az 1897 évi községi számadások megvizsgálására Klenk József képviselő elnökléte alatt Kondacs István, Csonka Pál, Elefánt János, Borgulya Pál, Lustyik János képviselők küldettek ki. Ugyancsak ez alkalommal, bejelentett a f. é. január, és februári pénztárvizsgálatok rendben találásának eredménye. Az összes tanítók ötöd-éves 50 frtnyi kárptéka az 1898 évi okt. 1-től lesz kiszolgáltatandó a nmg. m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter ur 1413 sz. rendelete folytán.

Felelős szerkesztő: BALKÁNYI SÁNDOR.
Kiadó és laptulajdonos: SÁMUEL ADOLF.

NYILTTÉR

Köszönetnyilvánítás.

Bécs, 1898. február 22.
A „Nemzeti“ Baleset-biztosító-Részvénytársaságnak
Budapestben.

Tordai cellulosegyárunk igazgatója **Vauvert Nils Duchesne** ur f. évi február hó 5-én vadászatról visszatérve egy véletlenül elsült serétlövés által megöletett.

A „Nemzeti“ balesetbiztosító-részvénytársaság Budapestben a tényálladék felvétele után azonnal bekerete szűkségelt okmányokat és ezek vételével haladék nélkül kifizette készpénzben a teljes biztosított összeget, azaz 30.000 koronát, mlért is készségesen ragadjuk meg az alkalmat „Nemzeti“-nek gyors és előzékeny eljárásáért teljes elismerésünket kifejezni.

Kiváló tisztelttel
Tordai cellulosegyár
Schoeller és Társa
p. p. Neufeld Károly.

A „Nemzeti“ balesetbiztosító-részvénytársaság Budapestben (Erzsébet-körút 13. sz.) biztosítást nyújt mindennemű baleset anyagi következményei ellen, ugymint egyes egyéneket (polgár és katona) gyári és iparvállalati alkalmazottakat (munkások és tisztviselők), valamint bárkit, hivatás teljesítése közben vagy azon kívül, utazás alatt, vadászaton vagy bármely más alkalommal érhető baleset ellen, a leghatékonyabb biztosítási feltételek és a legjutányosabb díjtételek mellett.

Közelebbi felvilágosítást a legkészségebben nyújt: a „Nemzeti“ az „Első magyar általános biztosító“, a „Magyar-francia“ ez a „Bécsi biztosító“ minden fő- és alügynöksége az ország bármely helységében. Megbízható és ügyes üzletszerzők felvételnek

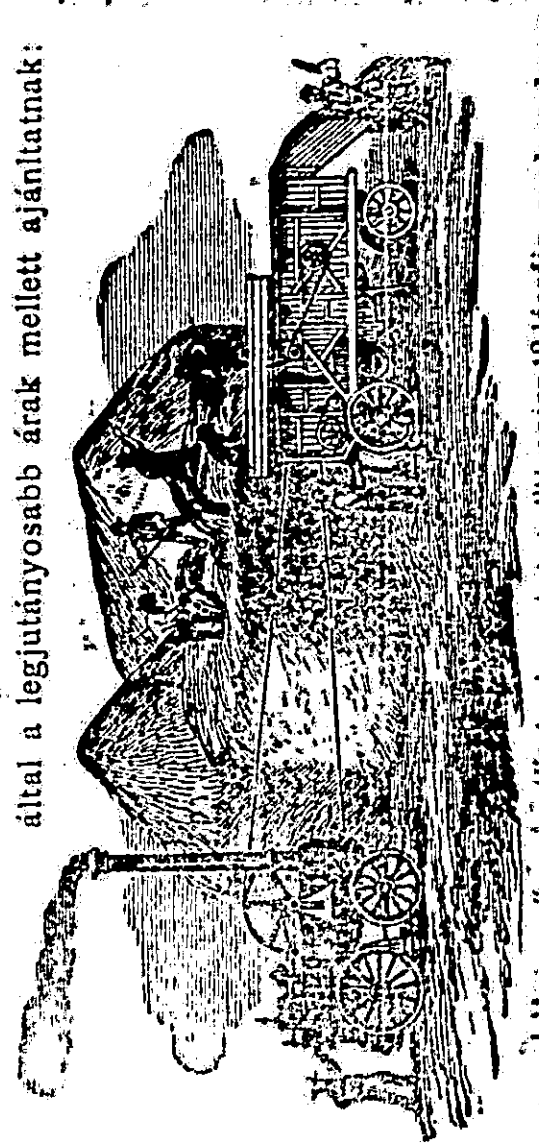
*) E rovatban közölttekér nem felelős a szerk.

HIRDETÉSEK.

Eladó.

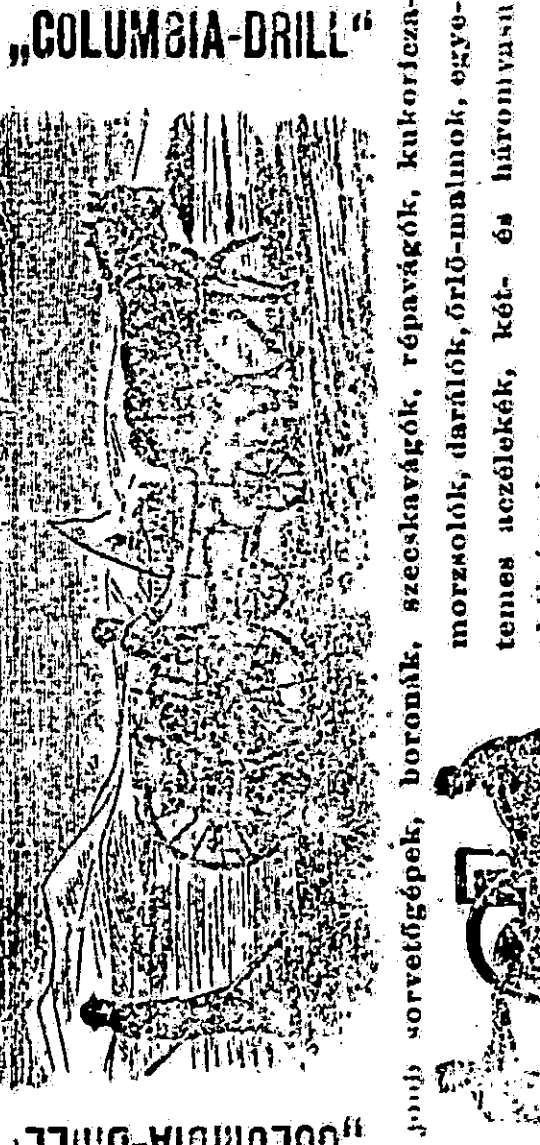
Ijú Korindesz Jánosnak, a nyulzúgban 4 darab dinnye földje, 1007 számú beltelkes háza, továbbá egy üveg ajtó, egy takaréktűzhely, és egy darab 43 grammos arany láncza eladó.

CLAYTON & SHUTTLEWORTH mezőgazdasági gépgyárak
BUDAPEST, Váci-körút 63. sz.
által a legújnyosabb árak mellett ajánlatnak:



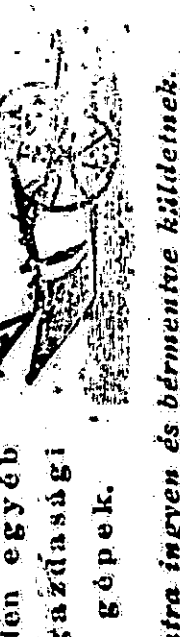
Locomobil és gőzsepejőgép-kezelővel 2 1/2 egész 12 lörög, szalma-készítők, here-csapók, tisztítók, konyhosók, kaszáló- és arató-gépek, szénajutók.

„COLUMBIA-DRILL“



1. sorvetőgépek, boronák, szecselőgépek, repavágók, kultúrmozorolók, darálók, áró-malincok, egytentes acélszekék, két- és háromvonalú ékek és mindegyikben egy éb gézfűrészes gépek.

Részletes árjegyzékek kérésre ingyen és bérmentve küldetnek.





Mo Cormick ARATÓ GÉPEK
a legjobbak a világon
kévektők és marokrakók
Mo Cormick fűkaszálok
eredeti amerikai
köszörükészülékek, szénage-reblyék és széna forgatók
legutányosabban beszerezhetők
MÜLLER és WEISZ
cégnél Budapestben, V,
Váci-körút 76.

1—16



Vetés-ideje: Augusztus és szeptember.
Ültetés távolsága: 15—20 cm.
Talaj minőség: trágyázott.

Mauthner-féle magvak.

Aussaatzeit: August und September.
Pflanzweite: 15—20 Cm.
Bodenbeschaffenheit: Gut gedüngt.

A Mauthner-féle

hírneves

konyhakerti és virágmagvak

zárt és hatóságilag védett csomagokban, a törvényesen bejegyzett medve-védjeggyel

valamennyi nagyobb fűszer- és vaskereskedésben kaphatók.

A Budapest Andrassy-ut 23. szám alatt létező **Mauthner Jdön** cég csakis olyan csomagoknál vállal teljes jótállást egészen friss és valódi magvakért, a mely csomagok ragasztva, a medve ábrával és a Mauthner névvel jelölve, úgy a mint a mellékelt rajz is mutatja.

Ház eladás.

A piacztéren levő Hajnal Béla háza azonnal eladó vagy esetleg bérbe is kiadható több évekre.

Hajnal Béla